

Załącznik nr 1 do Przedmiotowego Systemu Oceniania w klasach I-III OSSP

WYMAGANIA EDUKACYJNE Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych w Zakopanem

JĘZYK POLSKI W KLASIE I OSSP

Wymagania programowe zostały podzielone na podstawowe (odpowiadające wymaganiom koniecznym i podstawowym) oraz ponadpodstawowe (odpowiadające wymaganiom rozszerzającym i dopełniającym).

Zgodnie z powyższymi kryteriami:

- **wymagania podstawowe** obejmują wiadomości i umiejętności łatwe lub bardzo łatwe, bezpośrednio przydatne w życiu (w mniejszym stopniu – naukowe), niezbędne do kontynuowania edukacji;
- **wymagania ponadpodstawowe** to wiadomości i umiejętności trudne i bardzo trudne do opanowania, złożone; teoretyczne, związane z materią danej dyscypliny naukowej, poszerzające wiedzę o przedmiocie, w pewnym stopniu hipotetyczne, wyspecjalizowane i twórcze; przydatne, ale nie niezbędne w dalszej nauce.

*

W przełożeniu na stopnie szkolne wymagania podstawowe odpowiadają ocenom: *dopuszczający* i *dostateczny*, przy czym uczeń otrzymuje:

- **dopuszczający** za niepełne spełnienie wymagań podstawowych (np. w niektórych sprawdzianach – obniżone o 20% punktów w stosunku do progu zaliczenia na stopień *dostateczny*);
- **dostateczny** przy pełnym spełnieniu wymagań podstawowych.

Wymagania ponadpodstawowe odpowiadają ocenom *dobry* i *bardzo dobry*, przy czym uczeń otrzymuje:

- **dobry** za niepełne spełnienie wymagań ponadpodstawowych (lub spełnienie ich na nieco obniżonym poziomie);
- **bardzo dobry** przy pełnym spełnieniu wymagań ponadpodstawowych.

Stopień **niedostateczny** dostaje uczeń, który nie spełnia wymagań podstawowych w stopniu stanowiącym minimalny próg zaliczenia.

Stopień **celujący** otrzymuje uczeń spełniający wymagania podstawowe i ponadpodstawowe, a także mający wyższe, ponadprogramowe umiejętności lub wiadomości.

Wymagania mają charakter hierarchiczny i kumulatywny. Spełnienie wymagań ponadpodstawowych zakłada uprzednie spełnienie wymagań podstawowych. Uczeń kwalifikujący się do oceny *dobry* lub *bardzo dobry* musi spełniać całkowicie wymagania podstawowe, a także ponadpodstawowe w stopniu pełnym (*bardzo dobry*) lub niepełnym (*dobry*). Podobnie uczeń otrzymujący ocenę *celujący* – spełniać musi całkowicie wymagania podstawowe i ponadpodstawowe oraz poza nie wykraczać.

WYMAGANIA EDUKACYJNE I KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY I GIMNAZJUM

Słuchanie

Na poziomie podstawowym uczeń:

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela,
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi,
- słucha nagrania wzorcowej recytacji,
- określa tematykę wysłuchanego utworu,
- rozumie polecenia,
- wymienia informacje zawarte w wysłuchanym tekście,
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- rozpoznaje smutek, radość, kpinę, ironię jako wyrazy intencji wypowiedzi.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej, zwłaszcza w czasie pracy grupowej,
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu oraz sposobu jego prezentacji,
- selekcjonuje informacje z wysłuchanego tekstu,
- rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego tekstu.

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury

Na poziomie podstawowym uczeń:

- czyta teksty współczesne i dawne,
- odczytuje tekst na poziomie dosłownym,
- rozpoznaje i wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- rozpoznaje nadawcę i adresata wypowiedzi,
- dostrzega różnorodne motywy postępowania bohaterów,
- w odczytywanym utworze rozpoznaje podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- czyta utwory liryczne i nazywa cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu,
- nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi,
- rozpoznaje obrazy poetyckie,
- rozróżnia takie gatunki poezji, jak psalm, pieśń, hymn,
- rozpoznaje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości,
- rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*,
- zna cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- zna cechy literatury dydaktycznej,
- rozpoznaje cechy gatunkowe bajki i ballady,
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- rozumie podstawowe terminy związane z dramatem,
- wyszukuje potrzebne informacje w encyklopedii i słownikach (ortograficznym, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych),
- wyszukuje informacje w spisie treści, indeksie, przypisach,
- odróżnia teksty publicystyczne od innych tekstów,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym oraz prawnym,
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- identyfikuje symbole występujące w malarstwie,
- rozumie znaczenie terminów *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- dostrzega funkcje pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- rozumie rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu lub przedstawienia teatralnego,

- rozpoznaje związki między dziełem literackim a plastycznym,
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji, oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego,
- próbuje interpretować głosowo czytany lub wygłaszany z pamięci tekst,
- odczytuje tekst na poziomie metajęzykowym,
- określa funkcję przeczytanego tekstu,
- określa nadawcę i odbiorcę wypowiedzi,
- wyjaśnia tytuł utworu, omawia funkcję motto, puenty i punktu kulminacyjnego w utworze,
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- dostrzega perswazję i wartościowanie w czytany tekście,
- określa cechy liryki jako rodzaju literackiego i ilustruje je na przykładach,
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, takich jak epitet, porównanie, przenośnia, wyraz dźwiękonaśladowczy, pytanie retoryczne, symbol, alegoria,
- analizuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- rozpoznaje i analizuje cechy gatunkowe psalmu, pieśni, hymnu,
- analizuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego utworu,
- posługuje się terminami *realizm* i *fantastyka*,
- uzasadnia przynależność gatunkową przykładowej noweli, powieści, opowiadania,
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- posługuje się terminami związanymi z dramatem jako rodzajem literackim,
- korzysta z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych),
- posługuje się spisem treści, indeksem, przypisami,
- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- posługuje się informacją wyszukaną w tekście popularnonaukowym,
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- interpretuje symbole występujące w malarstwie,
- posługuje się terminami *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- określa funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- określa rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu lub przedstawienia teatralnego,
- wyjaśnia związki między dziełem literackim a plastycznym,
- analizuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

Mówienie

Na poziomie podstawowym uczeń:

- wypowiada się na podany temat,
- zachowuje trójdzielną kompozycję wypowiedzi,
- unika zbędnych powtórzeń wyrazowych,
- dba o poprawność gramatyczną wypowiedzi,
- zna zasady poprawnej wymowy,
- stosuje się do zasad poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- wyraża własne zdanie i popiera je argumentami,
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- opisuje wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz, sytuację,
- opowiada treść utworu jedno- i wielowątkowego,
- streszcza tekst literacki i popularnonaukowy według wcześniej przygotowanego planu,
- opisuje cechy postaci fikcyjnej,
- nazywa uczucia własne i bohaterów literackich,

- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- wygłasza z pamięci tekst poetycki i stosuje się do zasad interpunkcji oraz intonacji zdaniowej,
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej i kolegów.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- płynnie mówi na podany temat, zachowując spójność i logikę wypowiedzi,
- świadomie porządkuje treści zgodnie z trójdzielną kompozycją wypowiedzi,
- stosuje zasady poprawności stylistycznej, językowej,
- wyraźnie i poprawnie wymawia wyrazy,
- poprawnie akcentuje wyrazy i zdania,
- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów,
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców,
- posługuje się opisem postaci, krajobrazu, sytuacji,
- dobiera odpowiednie środki językowe, opowiada treść utworu,
- charakteryzując postać fikcyjną, ocenia jej postawę i wyjaśnia motyw działania,
- analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- świadomie wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej,
- próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez prawidłowe stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- krytycznie, rzeczowo omawia i ocenia recytację własną oraz kolegów.

Pisanie

Na poziomie podstawowym uczeń:

- tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- pisze na podany temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi,
- stosuje akapity,
- stara się zachować poprawność językową tworzonego tekstu,
- dba o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną,
- układa tekst, który zawiera prośbę, przeprosiny,
- uzasadnia swoje zdanie,
- redaguje opis postaci, krajobrazu, list prywatny, kartkę z dziennika, notatkę, streszczenie, zaproszenie, ogłoszenie, przepis kulinarny,
- pisze opowiadanie odtwórcze i opowiadanie twórcze z dialogiem,
- potrafi zastosować narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- opisuje postaci rzeczywiste i fikcyjne,
- z pomocą nauczyciela opisuje dzieło malarskie,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji na tematy mu bliskie, w którym uzasadnia własne zdanie,
- zna słownictwo oceniające i wyrazy modalne precyzujące stosunek piszącego do wyrażanych treści,
- dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- pisze wypowiedź logiczną, spójną, przejrzystą pod względem kompozycyjnym i poprawną pod względem językowym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencję nadawcy, np. prośbę, przeprosiny,
- posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania,
- posługując się odpowiednim słownictwem, redaguje opis, opowiadanie, opis sytuacji, charakterystykę postaci, kartkę z pamiętnika, recenzję, sprawozdanie, pisma użytkowe, m.in. instrukcje, notatkę w postaci tekstu ciągłego, tabeli, wykresu, mapy pamięci, planu (także dwustopniowego),
- przekształca tekst epicki w scenopis filmowy,
- dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego na komputerze (formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki i stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy).

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY I OSSP

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Słuchanie:

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela,
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi,
- słucha nagrania wzorcowej recytacji,
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu,
- rozumie polecenia,
- rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście,
- rozpoznaje smutek, radość jako wyraz intencji wypowiedzi;

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- czyta teksty współczesne i dawne,
- odczytuje tekst na poziomie dosłownym,
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje,
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi,
- dostrzega różne motywy postępowania bohaterów,
- odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu,
- zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi,
- rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze,
- zna cechy pieśni, hymnu,
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości,
- zna cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- zna cechy gatunkowe bajki,
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich,
- wyszukuje informacje w encyklopedii i słowniku ortograficznym oraz słowniku języka polskiego,
- posługuje się spisem treści,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym,
- dostrzega symbole występujące w malarstwie,
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator),
- zauważa związki między dziełem literackim a dziełem plastycznym,
- rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim;

Mówienie:

- wypowiada się na podany temat,
- unika zbędnych powtórzeń wyrazowych,
- unika błędów gramatycznych,
- zna zasady poprawnej wymowy,
- zna zasady poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- podejmuje próby uczestniczenia w dyskusji,
- opisuje wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz,
- opowiada treść utworu,
- streszcza prosty tekst literacki lub popularnonaukowy,
- podaje cechy postaci fikcyjnej,

- mówi o uczuciach własnych i postaci literackich,
- wygłasza z pamięci tekst poetycki;

Pisanie:

- tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- pisze na temat,
- stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu,
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi,
- układa tekst, który zawiera prośbę, przeprosiny,
- podejmuje próbę opisu postaci i krajobrazu, pisze list prywatny i oficjalny, kartkę z dziennika i pamiętnika, zaproszenie, ogłoszenie, notatkę, streszczenie,
- wyraża swoje zdanie,
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze, wie, jak umieścić dialog w tekście,
- opisuje postaci rzeczywiste i fikcyjne,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- opisuje elementy dzieła malarskiego,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji na bliskie mu tematy;

Nauka o języku:

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych),
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym jest podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym),
 - fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; poprawnie zapisuje nazwy własne; stara się poprawnie używać różnych form rzeczowników, stopniuje przymiotniki, poprawnie używa liczebników w datach, stara się używać zaimków; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą spójników, stosuje wypowiedzenia wykrzyknikowe),
 - składni (rozróżnia zdanie i równoważnik zdania; ma świadomość logicznej budowy wypowiedzenia pojedynczego i z pomocą nauczyciela dokonuje jego rozbioru logicznego; określa formę gramatyczną wyrazów w zdaniu, odróżnia zdanie złożone współrzędnie od zdania złożonego podrzędnie),
 - świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Słuchanie:

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników,
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie,
- określa tematykę wysłuchanego utworu,
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu,
- rozpoznaje kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi;

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- podejmuje próby odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym,
- wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- określa nadawcę i adresata wypowiedzi,
- nazywa różne motywy postępowania bohaterów,
- odczytując sens utworu, odwołuje się do podstawowych wartości, takich jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- nazywa cechy liryki jako rodzaju literackiego, identyfikuje je w tekście poetyckim,
- określa osobę mówiącą w wierszu,
- nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, potrafi wskazać w tekście epitet, przenośnię, porównanie,
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie,
- rozróżnia takie gatunki poezji, jak psalm, pieśń, hymn,
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze,

- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości,
- rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*,
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej,
- zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady,
- zna cechy dramatu jako gatunku literackiego i rozumie podstawowe terminy związane z dramatem,
- wyszukuje potrzebne informacje w encyklopedii, słowniku ortograficznym, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych i wyrazów obcych,
- wyszukuje informacje w spisie treści, indeksie i przypisach,
- odróżnia teksty publicystyczne od innych tekstów,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym,
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- identyfikuje symbole występujące w malarstwie,
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- rozumie rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu i przedstawienia teatralnego,
- rozpoznaje związki między dziełem literackim a plastycznym,
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim;

Mówienie:

- wypowiadając się, podejmuje temat, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska,
- zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi,
- dba o poprawność językową i stylistyczną,
- stara się stosować do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań,
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy,
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- dobierając odpowiednie słownictwo, opisuje wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz, sytuację,
- płynnie opowiada treść utworu jedno- i wielowątkowego,
- streszcza tekst literacki i popularnonaukowy według wcześniej przygotowanego planu,
- opisuje cechy postaci fikcyjnej,
- nazywa uczucia własne i bohaterów literackich,
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- wygłasza z pamięci tekst poetycki i stosuje się do zasad interpunkcji oraz intonacji zdaniowej,
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów;

Pisanie:

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi,
- stosuje akapity,
- stara się zachować poprawność językową tworzonego tekstu,
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną,
- uzasadnia swoje zdanie,
- redaguje opis postaci, krajobrazu, list prywatny i oficjalny, kartkę z dziennika i pamiętnika, notatkę, streszczenie, zaproszenie, ogłoszenie, przepis kulinarny,
- pisze opowiadanie odtwórcze i opowiadanie twórcze z dialogiem,
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- opisuje postaci fikcyjne i rzeczywiste,
- z pomocą nauczyciela opisuje dzieło malarskie,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji, w którym uzasadnia własne zdanie,
- zna słownictwo oceniające i wyrazy modalne precyzujące stosunek piszącego do wyrażanych treści;

Nauka o języku:

- stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (wymienia narządy mowy; rozumie różnicę między głoską a literą, identyfikuje samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; zna funkcje głoski *i*; wskazuje zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych),
- słowotwórstwa i słownictwa (rozpoznaje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; wskazuje podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń; rozpoznaje wyrazy należące do tej samej rodziny wyrazów, odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznacznych; stara się prawidłowo zapisywać przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
- fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; poprawnie zapisuje nazwy własne; stara się używać poprawnych form rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków; rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, przysłowne, liczebne; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą spójników, stosuje właściwą interpunkcję w wypowiedzeniach),
- składni (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania; rozróżnia zdanie i równoważnik zdania; rozumie różnicę między zdaniem złożonym współrzędnie i podrzędnie; zna typy tych zadań, stara się stosować do zasad interpunkcji),
- zna sposoby wzbogacania zasobu własnego słownictwa.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Słuchanie:

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela, dzięki czemu uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu,
- selekcjonuje informacje z wysłuchanego tekstu,
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu;

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji,
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym,
- określa funkcję przeczytanego tekstu,
- określa nadawcę i odbiorcę wypowiedzi,
- wyjaśnia tytuł utworu,
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- dostrzega perswazję i wartościowanie w czytanim tekście,
- określa cechy liryki jako gatunku literackiego i ilustruje je przykładami z tekstu,
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, takich jak epitet, porównanie, przenośnia, wyraz dźwiękonaśladowczy, pytanie retoryczne,
- samodzielnie wyodrębnia i omawia obrazy poetyckie w utworze,
- rozpoznaje i wskazuje cechy gatunkowe psalmu, pieśni i hymnu,
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- posługuje się terminami *realizm* i *fantastyka*, *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- uzasadnia przynależność gatunkową powieści, noweli, opowiadania,
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- posługuje się terminami związanymi z dramatem jako rodzajem literackim,
- wyszukuje potrzebne informacje z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, wyrazów obcych),
- wybiera niezbędne informacje ze spisu treści, indeksu, przypisów,
- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i prawnych,
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- analizuje treść symbolu występującego w malarstwie,
- określa funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- określa rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu lub przedstawienia teatralnego,
- wyjaśnia związki między dziełem literackim a plastycznym,
- próbuje omówić elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim;

Mówienie:

- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej,
- stara się mówić logicznie i spójnie,
- wyraźnie i poprawnie wymawia wyrazy, akcentuje wyrazy i zdania,
- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów,
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- tworzy opis postaci, krajobrazu, sytuacji,
- opowiada treść utworu,
- charakteryzuje postać fikcyjną,
- opisuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej,
- aktywnie uczestniczy w przygotowaniu planu inscenizacji wybranego utworu oraz w jego realizacji,
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów;

Pisanie:

- pisze wypowiedź logiczną i spójną o trójdzielnej kompozycji, starając się zachować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy, na przykład prośby i przeprosiny,
- uzasadnia własne zdanie za pomocą odpowiednich argumentów,
- redaguje opis, opowiadanie, charakterystykę postaci, kartkę z pamiętnika, recenzję, sprawozdanie, notatkę w postaci tekstu ciągłego, tabeli, wykresu, mapy pamięci, planu oraz pisma użytkowe, takie jak instrukcje i przepisy,
- próbuje przekształcić tekst epicki na scenopis filmowy;

Nauka o języku:

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (omawia proces powstawania głosek; omawia różnicę między głoską a literą; dostrzega funkcje głoski *i*; rozróżnia samogłoski, spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, nosowe, ustne; dostrzega związek cech artykulacyjnych głoski ze znaczeniem wyrazu; zna mechanizm powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych; stara się poprawnie zapisywać wyrazy z głoskami nosowymi i z upodobnieniem pod względem dźwięczności),
 - słowotwórstwa i słownictwa (porównuje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; wskazuje podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń; tworzy rodziny wyrazów; posługuje się wyrazami bliskoznacznymi w celu uniknięcia powtórzeń w tekście; prawidłowo zapisuje przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
 - fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; prawidłowo używa czasowników *wziąć, iść, rozumieć, umieć, lubić*; prawidłowo używa różnych form rzeczowników, przymiotników, liczebników; poprawnie stosuje rzeczownik z określającymi go przymiotnikami; rozróżnia liczebniki główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe; rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, przysłowne, liczebne; stosuje zaimki w tekście w celu usunięcia zbędnych powtórzeń wyrazowych; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą różnych spójników; stara się poprawnie zapisywać partykułę *nie* i *by* z różnymi częściami mowy; określa funkcję wykrzyknika w wypowiedziach),
 - składni (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania; rozróżnia rodzaje zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie; poprawnie stosuje interpunkcję w zdaniach złożonych),
- wskazuje sposoby wzbogacania zasobu słownikowego języka.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Słuchanie:

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej, zwłaszcza w czasie pracy w grupie,

- słuca nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu,
- wykorzystuje informacje wybrane z wysłuchanego tekstu,
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy;

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego,
- próbuje interpretować głosowo czytany lub wygłaszany z pamięci tekst,
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym,
- wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.,
- na podstawie wybranych utworów omawia cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii,
- analizuje obrazy poetyckie w utworze,
- na wybranych przykładach analizuje cechy gatunkowe psalmu, pieśni, hymnu, ballady, powieści, opowiadania, noweli,
- analizuje zależności między elementami konstrukcyjnymi świata przedstawionego w utworze,
- korzysta z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, wyrazów obcych, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, antonimów, terminów literackich),
- samodzielnie korzysta ze spisu treści, indeksu, przypisów,
- posługuje się informacją wyszukaną w różnych tekstach, a zwłaszcza popularnonaukowych i prawnych,
- próbuje interpretować językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- interpretuje symbole występujące w malarstwie,
- analizuje funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- porównuje dzieło literackie i plastyczne, dostrzega i analizuje związki między nimi,
- analizuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim;

Mówienie:

- podejmuje temat w wypowiedziach logicznych, spójnych, uporządkowanych i poprawnych pod względem językowym oraz stylistycznym,
- wykazuje się wyraźną i poprawną wymową oraz przestrzega zasad poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji,
- posługując się bogatym słownictwem, tworzy opis postaci, krajobrazu, sytuacji,
- barwnie opowiada treść utworu,
- charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych,
- analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez prawidłowe stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- aktywnie i twórczo uczestniczy w przygotowaniu inscenizacji wybranego utworu,
- krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów;

Pisanie:

- pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy,
- posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania,
- posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe,
- w sposób twórczy przekształca tekst epicki na scenopis filmowy;

Nauka o języku:

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (omawia proces powstawania głosek i rolę poszczególnych narządów mowy; objaśnia różnicę między głoską a literą; określa funkcję głoski *i*; rozróżnia samogłoski, spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, nosowe, ustne, wyjaśnia mechanizm powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych; prawidłowo zapisuje wyrazy z głoską nosową i z upodobnieniem pod względem dźwięczności),
 - słowotwórstwa i słownictwa (klasyfikuje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; analizuje budowę słowotwórczą wyrazu; tworzy rodziny wyrazów; posługuje się wyrazami bliskoznacznymi w celu doskonalenia stylu wypowiedzi ustnych i pisemnych; prawidłowo zapisuje przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
 - fleksji (klasyfikuje odmienne i nieodmienne części mowy; prawidłowo używa form czasowników, rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków i świadomie stosuje je dla wzbogacania tworzonego tekstu; prawidłowo zapisuje przyimki złożone i wyrażenia przyimkowe, partykuły *nie* i *by* z różnymi częściami mowy; prawidłowo używa spójników i stosuje się do zasad interpunkcji),
 - składni (samodzielnie dokonuje analizy logicznej i gramatycznej zdania, posługuje się różnego rodzaju typami zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie; wykazuje dbałość o poprawną interpunkcję zdania złożonego),
- objaśnia sposoby wzbogacania zasobu własnego słownictwa.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

Słuchanie:

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych,
- odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji,
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu;

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji,
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego czy prawnego,
- krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego;

Mówienie:

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętej racji,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko, przedstawia wnioski,
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst,
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej;

Pisanie:

- pisze wypowiedzi ciekawe pod względem sposobu ujęcia tematu, w których wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję,
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem, redaguje dłuższe formy wypowiedzi, takie jak recenzja czy rozprawka,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej;

Nauka o języku:

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni oraz wiedzy o języku jako tworze społecznym,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową.

